

בס"ד
OU Women's Initiative

ליל סליחות התשפ"א

לעילוי נשמת הרבנית ד"ר אביגיל מלכה בת הרב משה וחנה יהודית

Revisiting Akeidat Yitzchak in the Selichot
Pshat, Drash & Piyut

מבנה סיפורי אברהם (יא:כז - כב:כד)

A יא:כז-לב- המשפחה המורחבת

B יב:א-ט- לך לך

C יב:י-ג:ד- אברהם ושרה במצרים

D יג:ה-ח- פרידת אברהם מלוט

E יד- אברהם מציל את לוט

F טו- ברית בין הבתרים

G טז- עמות שרה והגר/לידת ישמעאל

F יז- ברית מילה

E יח-יט- אברהם מציל את לוט

C כ- אברהם ושרה בגרר

D כא- פרידת אברהם מישמעאל

B כב:א-יט- לך לך

A כב:כ-כד- המשפחה המורחבת

בראשית פרק כב

- (א) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני:
(ב) ויאמר קח נא את בנדך את חידדך אשר אהבת את יצחק ולדך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך:
(ג) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויסקח את שני נערו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויסקח וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים:
(ד) ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק:
(ה) ויאמר אברהם אל נערו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד פה ונשתחוה ונשובה אליכם:
(ו) ויסקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויסקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו:
(ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיזה השא לעלה:
(ח) ויאמר אברהם אלהים יראה לו השא לעלה בני וילכו שניהם יחדו:
(ט) ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח ויערף את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים:
(י) וישלח אברהם את ידו ויסקח את המאכלת לשחט את בנו:
(יא) ויקרא אליו מלאך יקוק מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני:
(יב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנדך את חידדך ממני:
(יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבב בקרניו וילך אברהם ויסקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו:
(יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא יקוק יראה אשר יאמר היום בהר יקוק יראה:
(טו) ויקרא מלאך יקוק אל אברהם שנית מן השמים:
(טז) ויאמר בי נשבעתי נאם יקוק כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנדך את חידדך:
(יז) כי ברך אברהם והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער איביו:
(יח) והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי:
(יט) וישב אברהם אל נערו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע: פ
(כ) ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור אחיך:
(כא) את עויץ בכרו ואת בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם:
(כב) ואת פשד ואת חזו ואת פלדש ואת ידלף ואת בתואל:
(כג) ובתואל לך את רבקה שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברהם:
(כד) ופילגשו ושממה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה: ט

ספר בראשית פרק כא

- (א) ויהי פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר:
(ב) ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים:
(ג) ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק:
(ד) וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צנה אתו אלהים:
(ה) ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו:
(ו) ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי:
(ז) ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקניו:
(ח) ויגדל היילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק:
(ט) ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק:
(י) ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק:
(יא) וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו:
(יב) ויאמר אלהים אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע:
(יג) וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא:
(יד) וישכם אברהם בבקר ויסקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת היילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע:
(טו) ויכלו המים מן החמת ותשלך את היילד תחת אחד השיחים:
(טז) ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת כי אמרה אל אראה במות היילד ותשב מנגד ותשא את קלה ותבד:

(יז) וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם :
 (יח) קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו :
 (יט) ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער :
 (כ) ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת :
 (כא) וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים :
 (כב) ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה :
 (כג) ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתי בה :
 (כד) ויאמר אברהם אנכי אשבע :
 (כה) והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך :
 (כו) ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום :
 (כז) ויקח אברהם צאן ויבקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית :
 (כח) ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן לבדן :
 (כט) ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה :
 (ל) ויאמר כי את שבע כבשת תקח מדי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת :
 (לא) על כן קרא למקום שהוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם :
 (לב) ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים :
 (לג) וישע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יקוק אל עולם :
 (לד) ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים :

רשב"ם בראשית פרק כב פסוק א

(א) ויהי אחר הדברים האלה - כל מקום שנא' אחר הדברים האלה מחובר על הפרשה שלמעלה. אחר הדברים האלה, שהרג אברהם את המלכים אמר לו הק', אל תירא אברם, מן האומות. ויהי אחר הדברים האלה, שנולד יצחק, ויוגד לאברהם לאמר עוד ובתואל ילד את רבקה. וכן אחר הדברים האלה, שהגיד מרדכי על בגתן ותרש, גדל המלך אחשוורוש את המן, שרצה להרוג את מרדכי והועיל לו מה שהציל את המלך ונתלה המן. אף כאן אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וחרה אפו של הק' על זאת שהרי ארץ פלשתים בכלל גבול ישראל והק' ציוה עליהם לא תחיה כל נשמה וגם ביהושע מטילין על ערי חמשת סרני פלשתים גורל, לכן והאלהים נסה את אברהם קינתרו וציערו כדכתי' הנסה דבר אליך תלאה, על נסותם את יי', מסה ומריבה, בחנני יי' ונסני. כלומר נתגאיתו בבן שנתתיו לכרות ברית ביניכם ובין בניהם, ועתה לך והעלה לעולה ויראה מה הועילה כריתות ברית שלך. וכן מצאתי אחרי כן במדרש של שמואל ויהי ארון יי' בארץ פלשתים שבעה חדשים. כתי' את שבע כבשות הצאן תקח מידי. אמר לו הק' אתה נתתה לו שבע כבשות, חייך שבניו עושים שבע מלחמות עם בניך ונוצחין אותן. ד"א חייך שבניו הורגים שבע צדיקים מבניך ואילו הן שמשון חפני ופנחס שאול ושלשה בניו. ד"א חייך שבניו מחריבים שבע משכנות, ואילו הן אוהל מועד וגלגל נוב ושילה [וגבעון] ובית עולמים [תריין]. ד"א שארון מחזיר בשדה פלשתים שבעה חדשים. נסה קונטרארי"אה :

שני סיפורי העקידה (פרק כב)

עקידת האיל (יא-יד)

(יא) ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר
אברהם אברהם ויאמר הנני:

(יב) ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו
מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא
חשכת את בנך את יחידך ממני:

(יג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל
אחר נאחז בסבב בקרניו

וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה
תחת בנו:

(יד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא יהוה
יראה אשר יאמר היום בהר יהוה יראה:

עקידת יצחק (א-י)

(א) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה
את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני:

(ב) ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר
אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה
והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר
אלך:
(ג) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח
את שני נערו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי
עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו
האלהים:

(ד) ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא
את המקום מרחק:

(ה) ויאמר אברהם אל נערו שבו לכם פה עם
החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה
ונשובה אליכם:

(ו) ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק
בנו ויקח בידו את האש ואת המזבחת וילכו
שניהם יחדו:

(ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי
ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה
השה לעלה:

(ח) ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעלה
בני וילכו שניהם יחדו:

(ט) ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים
ויבן שם אברהם את המזבח ויערף את העצים
ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח
ממעל לעצים:

(י) וישלח אברהם את ידו ויקח את המזבחת
לשחט את בנו:

PIYUT:

אם אפס / ר' אפרים בן יצחק מרגנשבורג

(סדר סליחות כמנהג פולין ורוב הקהילות בארץ ישראל, מהדורת ד' גולדשמידט, ירושלים תשכ"ה, עמ' קצ-קצב)

אם אפס רבע תקון אהל שכן אם רקון
אל נא נאבדה כי על כן יש לנו אב זקון
פנים לו תכיר וצדקו לפניך נזכיר
קח נא בן זקיר ונמצה דמו על קיר
רץ אל הנער להקדישו ונפשו קשורה בנפשו
עטרו בעצים ואשו נזר אלוהיו על ראשו
יחיד הוקל כצבי ענה ואמר אבי
הנה האש והעצים נביא ותשורה אין להביא
מלים השיבו מלהבהילו ויען ויאמר לו
בני, אלוהים יראה לו ויודע יי את אשר לו
במצותך שניהם נזהרים ואחריך לא מהרהרים
חשו והלכו נמהרים על אחד ההרים
ראו אד תלולה מהרו עצי עולה
יחד באהבה כלולה ישרו בערבה מסלה
ראה יחיד כי הוא השנה נאם להורו המנסה
אבי אותי ככפש תעשה לא תחמל ולא תכסה
בי חפץ ונכסף לבבי לו לחשוף
אם תמנעני סוף רוחי ונשמתי אליו יאסף
נדיו ורגליו עקד וחרבו עליו פקד
לשומו על העצים שקד והאש על המזבח תוקד
צואר פשט מאליו ואביו נגש אליו
לשחטו לשם בעליו והנה יי נצב עליו
חקר את כל אשר עשה האב על בנו לא חסה
ולבו אל פנים נשא וירא אלוהים את כל אשר עשה
קרא מרחם משחר תמור בנד הנבחר
והנה איל אחר ועשה אל תאחר
חליפי אזכרתו תכון כחקטרתו
ותעלה לך תמרתו והיה הוא ותמורתו
זכרון לפניך בשחק לעד בספר יוחק
ברית עולם בל ימחק את אברהם ואת יצחק
קוראיד באים לקוד בצרה עקדה תשקד
וצאיד ברחמים תפקד פני הצאן אל עקוד
עורה גבורתך להקיא נרדמים למענך תפדה חרדים נדהמים
להמשיך רחמך וחסדיך משמי מרומים אל מלך יושב על כסא רחמים

פסיקתא רבתי מ' א'

מהו יחידו? שלא היצר במה שאמר לו אביו. אלא כשם שזה היה שמח להקריב, כך זה - "וילכו שניהם יחדיו"
היה שמח ליקרב, אברהם שמח לעקוד ויצחק שמח ליעקד אברהם שמח לשחוט ויצחק שמח לשחוט [נוסח
אחר- לישחט

עת שערי רצון

יהודה אבן עבאס

עת שערי רצון להפתיח
יום אהיה כפי לאל שוטח
אנא זכר נא לי ביום הוכח
עוקד והנעקד והמזבח.

נסה בסוף העשרה באחרית
הבן אשר נולד לך משרה
אם נפשך בו עד מאד נקשרה
קיום העלהו לי לעולה ברה
על הר אשר כבוד לך זורח
עוקד והנעקד והמזבח.

לשרה כי חמודך יצחק אמר
גדל ולא למד עבודת שחק
אלך ואורחו אשר לו אל תק
אמרה לכה אדון אבל אל תרחק
ענה יהי לבך באל בוטח
עוקד והנעקד והמזבח.

והשפים להלך בבקר שחר
ושני נערי ממתי השקר
יום השלישי נגעו אל חקר
וירא דמות כבוד והוד ויקר
עמד והתבונן להפשיח
עוקד והנעקד והמזבח.

נערו כי קראם לאמר ידעו
אור הראיתם צץ בראש הר המור
ויאמרו לא נחזה רק מהמור
ענה שבו פה עם משולים לחמור
ואני והנער להשתטח
עוקד והנעקד והמזבח.

שניהם לעשות במלאכה הלכו
יצחק לאביו ככה ויענה
אבי ראה אש ועצי מערקה
איה אדני שה אשר כהלכה
האת ביום זה דתך שוכח
עוקד והנעקד והמזבח.

וַיַּעֲנֵה אָבִיו בְּאֵל חַי מְחַסֶּה
כִּי הוּא אֲשֶׁר יִרְאֶה לְעוֹלָה הַשָּׁה
דַּע כֹּל אֲשֶׁר יַחֲפֹץ אֱלֹהִים יַעֲשֶׂה
בְּבִנְיָה בְּנֵי הַיּוֹם לְפָנָיו כֶּסֶף
אִזְ יֵאמִיר זָבַח וְהַזְבִּיחַ
עוֹקֵד וְהִנְעֻקֵד וְהַמְזַבֵּחַ.

בְּשַׁעְרֵי רַחֲמִים לִפְתַּח דְּפָקוֹ
הִבֵּן לְהַזְבִּיחַ וְאָב לְזָבַח
קוֹזִים לְאֵל וּבְרַחֲמָיו לְבִטָּח
וְקוֹזֵי ה' יַחֲלִיפוּ כַחַ
דְּרָשׁוּ בְּנַחֲלַת אֵל לְהַסְתַּפַּח
עוֹקֵד וְהִנְעֻקֵד וְהַמְזַבֵּחַ.

עֲצֵי עוֹלָה בְּאוֹן וְחִיל הַכִּיֹּן
וַיַּעֲקֹד יִצְחָק כְּעֻקְדוֹ אֵיל
וַיְהִי מְאוֹר יוֹמָם בְּעֵינָם לֵיל
וְהַמוֹן דְּמָעָיו נוֹזְלִים בְּחִיל
עֵין בְּמַר בּוֹכָה וְלֵב שֶׁמַּח
עוֹקֵד וְהִנְעֻקֵד וְהַמְזַבֵּחַ.

לְאִמִּי כִּי שְׂשׂוֹנָה פָּנָה שְׂיַחוּ
הִבֵּן אֲשֶׁר יִלְדָה לְתַשְׁעִים שְׁנָה
הָיָה לְאִשׁ וּלְמֵאכְלֵת מְנָה
אָנָּה אֲבִקֵּשׁ לָהּ מְנַחֵם אָנָּה
צָר לִי לְאִם תִּבְכֶּה וְתִתְנַפַּח
עוֹקֵד וְהִנְעֻקֵד וְהַמְזַבֵּחַ.

יִהְיֶה מִדְּבָרֵי מִמְאֲכָלֵת
נָא חֲדָדָה אָבִי וְאֵת מְאֲסָרֵי
חִזָּק וְעַת יִקָּד יִקוּד בְּבִשְׂרֵי
קַח עִמָּךְ הַנְּשִׂאָר מֵאֲפָרֵי
וְאָמַר לְשָׂרָה זֶה לִיצְחָק רִיחַ
עוֹקֵד וְהִנְעֻקֵד וְהַמְזַבֵּחַ.

כָּל מְלֹאכֵי מְרַכְבָּה וַיְהִימוּ
אוֹפֵן וְשָׂרָף שׁוֹאֲלִים בְּנִדְבָה
מִתְחַנְנִים לְאֵל בְּעַד שֶׁר צָבָא
אָנָּה תִּנְהַ פְּדִיּוֹם וְכֹפֵר הִבָּה
אֵל נָא יְהִי עוֹלָם בְּלִי גְרַח
עוֹקֵד וְהִנְעֻקֵד וְהַמְזַבֵּחַ.

אָמַר לְאַבְרָהָם אָדוֹן שָׁמַיִם
אֵל תִּשְׁלַחְהָ דָּד אֵל שְׁלִישׁ אוֹרִים
שׁוּבוּ לְשָׁלוֹם מְלֹאכֵי מַחְנִים
יוֹם זֶה זְכוּת לְבָנֵי יְרוּשָׁלַיִם
בּוֹ שַׁעְרֵי רַחֲמִים אֲנִי פוֹתַח

עֹקֵד וְהִנְעִקְד וְהַמְזַבֵּחַ.

שׁוֹכֵן זְבוּל וְשׁוֹבֵעָה לְבָרִיתֶךָ
זְכָרָה לְעֵדָה סוֹעֶרָה וְנִגְוָעָה
וְשָׁמַע תְּקִיעָה תוֹקְעָה וְתִרְוָעָה
כִּשְׂרָאשׁ הַשְּׁנָה חַל בַּשְּׁבֹת)
(וְשָׁמַע תִּפְלָה זְכָרָה לְתִרְוָעָה
וְאָמַר לְצִיּוֹן בָּא זְמַן הַיְשׁוּעָה
נִזְוֹן וְאֵלֶיָּה אָנִי שׁוֹלֵחַ
עֹקֵד וְהִנְעִקְד וְהַמְזַבֵּחַ

אברבנאל על תורה, בראשית כ"ב: א': כ"ז

הפרשה הזאת היא כל קרן ישראל וזכותם לפני אביהם שבשמים, ולכן היא שגורה בפינו בתפילתנו כל היום ומפני זה ראוי להפליג בה העיון והחקירה יותר מבשאר הפרשיות

בראשית רבה נ"ה: ז'

אמר לו: שני בנים יש לי - **את בנך**

אמר לו: זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, **את יחידך**: אמר לו

אמר לו: שניהם אני אוהב, **אשר אהבת**: אמר לו

את יצחק: אמר לו

...ולמה לא גילה לו מתחלה? שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותטרף

Bereishit Rabbah 55: 7

And He said: Take, please, your son, etc. (22: 2). Said God to him: 'Take, I beg you' — please — Your son.' 'Which son? I have two sons' he said. 'Your only son,' replied He. 'This one is the only one of his mother, and this one is the only one of his mother.' 'The one you love'—'Is there a limit to the affections?' 'Itzchak' said He. And why did God not reveal it to him without delay? In order to make him [Itzchak] even more beloved in his eyes and reward him for each and every word spoken. This agrees with the opinion of Rabbi Yohanan, who said: "Get out of your country" (Gen. 12: 1) means from your province; "And from your kindred" (Gen. 12: 1)—from your neighborhood; "And from your father's house"(Gen. 12: 1)—literally your father's house. "To the land that I will show you" (Gen. 12: 1). Why did He not reveal it to him there and then? In order to make it more beloved in his eyes and to reward him for each and every word said, and for each and every step taken. Rabbi Levi b. Hayata said: 'Get you' is written twice, and we do not know which was more precious [in the eyes of God] the first or the second. But when it is written, "And get you to the land of Moriah" (22: 2) it follows that the second occasion was more precious than the first. "And go yourself to the land of Moriah" Rabbi Chiya Raba and Rabbi Yanai [disagree]: one says to the place from which instruction (hora'ah) goes out to the world, and the other says to the place from which awe (yirah) goes out to the world. Similarly regarding the Holy of Holies (devir), Rabbi Chiya and Rabbi Yanai [disagree]: one says from the place from which the commandments (dibra'ot) go out to the world, and one says from the place from which speech (dibur) goes out to the world. Similarly regarding the ark (aron), Rabbi Chiya and Rabbi Yanai [disagree]: one says to the place from which the light (ha'orah) goes out to the world, and one says to the place where awe (yirah) goes out to the world. Rabbi Yehoshua ben Levi said that from there the Holy One instructs [mor'eh] the nations of the world and brings them down [moridam] to Gehinnom. Rabbi Shimon bar Yochai said, to the place which is aligned [ra'ui] with the Holy Temple above. Rabbi Yudan said, to the place where there will be an appearance [mar'eh] to you. Rabbi Pinchas said, to the place of the Master [marvatah] of the World. The Rabbis said, to the

place where the incense is offered – this is what it says “...I will go to the mountain of myrrh and to the hill of frankincense.” (Shir HaShirim 4: 6) “And offer Him there as a burnt-offering (Gen. 22: 2). Rabbi Yudan bar Simon said: He [Avraham] said to Him: ‘Master of the Universe! Can there be a sacrifice without a priest?’ The Holy One of Blessing replied ‘I have already appointed you to be a priest’ as it is written, ‘You are a priest for ever’ (Ps. 110: 4). “On one of the mountains which I will tell you of (Gen. 22: 2). Rabbi Huna said in the name of Rabbi Eliezer the son of Rabbi Yosei HaGelili: The Holy One of Blessing first places the righteous in doubt and suspense, and then reveals to them the real meaning of the matter, as it is written “to the land that I will show you (Gen. 12: 1); “On one of the mountains which I will tell you”; “And make to it the proclamation that I bid you (Jonah 3: 2); similarly, “Arise, go out into the plain and I will there speak with you (Ezek. 3: 22).

מדרש תנחומא, וירא כ"ב: ג'

אמר אברהם: מה אעשה? אם אגלה לשרה, נשים דעתן קלה עליהן בדבר קטן כל שכן בדבר גדול כזה. אם לא אגלה לה, ואגנבנו ממנה בעת שלא תראה אותי, תהרוג את עצמה.
מה עשה?

אמר לשרה: תקנו לנו מאכל ומשתה ונאכל ונשמח.

אמרה לו: מה היום מיומים ומה טיבה של שמחה זו

אמר לה: זקנים כמותנו נולד להם בן בזקנותם כדי לאכול ולשתות ולשמוח. הלכה ותקנה המאכל. כשהיו בתוך המאכל אמר לה: את יודעת, כשאני בן ג' שנים הכרתי את בוראי, והנער הזה (יצחק) גדול ולא נתן ויש מקום אחד רחוק ממנו מעט ששם מחנכין את הנערים, אקחנו ואחנכנו שם.
אמרה לו: לך לשלום

Midrash Tanchuma, Vayera 22: 6

And he saw the place from afar off. Abraham had asked himself: What shall I do? If I tell Sarah all about it, consider what may happen. After all, a woman's mind becomes distraught over insignificant matters; how much more disturbed would she become if she heard something as shocking as this! However, if I tell her nothing at all, and simply steal him away from her when she is not looking, she will kill herself. What did he do? He said to Sarah: “Prepare some food and drink that we may eat and rejoice.” “But why is this day different from other days?” she asked. “What are you celebrating?” He replied: “When a couple our age has a son, it is fitting, indeed, that they should eat, drink, and rejoice.” Whereupon she prepared the food. While they were eating, he said to her: “When I was a child of three, I already knew my Creator, yet this child is growing up and still has had no instruction. There is a place a short distance away where children are being taught, I will take him there.” She answered: “Go in peace.”

Pesikta Rabbati 40: 1

... And He said to him ‘go away to the land of Moriah and bring him up there for a burnt offering’ (Bereshit 22: 2) What is the land of Moriah? There is a whole bundle of Sages here, each saying their own answer. R’ Yanai says ‘what is Moriah? The place from which awe and fear (morah and yirah) go out to the world,’ “You are feared, O God, from Your Sanctuary...” (Tehillim 68: 36) R’ Chiya the elder says ‘the land from which instruction (hora’ah) goes out to the world,’ as it says “...for out of Zion shall the Torah come forth...” (Yeshayahu 2: 3) Another explanation: the land from which, in the future, the Holy One will teach that the wicked should descend to gehinnom, as it says “Like sheep, they are destined to the grave; death will devour them, and the upright will rule over them in the morning, and their form will outlast the grave...” From where? “...his dwelling place (zevul).” (Tehillim 49: 15) Another explanation of the land of Moriah. R’ Yehoshua ben Levi said ‘the land from which the righteous teach (morim) and make decrees upon the Holy

One which He does,' as it says "...and David and the elders, covered with sackcloth, fell upon their faces. And David said to God, "Did I not say to count the people?...I beg that Your hand be against me and against my father's house, but not against Your people for a plague." (Divre HaYamim I 21: 16-17) Another explanation of the land of Moriah. R' Yehudah bar Padiiya said 'Moriah - he said to Gd, where is it? He replied – to the land which I will show (mareh) you.' Another explanation of Moriah. Avraham said to Gd, Master of the World! But am I fit to offer sacrifices? Am I a kohen? Let Shem the High Priest come and receive him from me. The Holy One replied to him – when you arrive at the place I will sanctify you and make you into a kohen. What is the meaning of Moriah? In exchange (temurah) for Shem. His replacement, as it says "He shall not exchange it or offer a substitute for it..." (Vayikra 27: 10) Another explanation. What is Moriah? R' Pinchas said 'the land in which the master (maruto) of the world dwells,' as it says "...and My eyes and My heart shall be there at all times." (Melachim I 9: 3) Another explanation. What is Moriah? R' Shimon bar Yochai said 'the land which was adorned opposite the altar above "...or cast down... (yaro yireh)" (Shemot 19: 13) Another explanation. The land in which the incense is offered – "I will go to the mountain of myrrh (mor)..." (Shir HaShirim 4: 6)

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וירא 16

ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויעקד את יצחק בנו, כשבא לשחוט, א"ל אבא אוסרני ידי ורגלי מפני שהנפש חצופה היא וכשאראה את המאכלת שמא אזדעזע ויפסל הקרבן בבקשה ממך אל תעש בי מום, מיד וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט, א"ל אבא לא תודיע את אמי כשהיא עומדת על הבור או כשהיא עומדת על הגג שמא תפיל את עצמה ותמות

ספר בראשית פרק כד

סז וַיְבָאֵהָ יִצְחָק, הָאֱהֵלָה שְׂרָה אִמּוֹ, וַיִּקַּח אֶת-רַב־קָה וַתְּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה, וַיִּצְחָקָהּ; וַיִּנְחַם יִצְחָק, אַחֲרֵי אִמּוֹ

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת חיי שרה פרק כד סימן סז 20

[סז] האהלה שרה אמו. שמצאה כשרה כאמו, ואמרו חז"ל כי על שרה שהיה ענן קשור על אוהלה, וכשהיתה מדלקת נירות בערב שבת, היו הנרות דולקות עד מוצאי שבת, וכן רבקה, וכסה הענן לאהל שרה, כשמתה שרה נסתלק הענן וכשבאתה רבקה חזר הענן, וכשם שהיתה שרה זהירה בשלשה מצות שהאשה חייבת בהם, נדה וחלה והדלקת הנר, כך היתה רבקה זהירה:

פסיקתא רבתי מ'

כיון שבא ליתן את המאכלת על צווארו, באו המלאכים והיו בוכים ומצווחים לפני הקדוש ברוך הוא... ומה היו צועקים? "...היכן הוא מתן שכרן של עוברי דרכים?! שהיה אברהם מודיעך [כלומר- מפרסם את שמך] בעולם... בטל מתן שכרם של אורחים שהיו באים מכל מקום ולנים אצל אברהם לאכול חנם ולעשות אותך ברכה!! בעולם

אלא הפר ברית ומפיר אתה את הברית שאמרת לאברהם "את בריתי אקים את יצחק" (בראשית י"ז כ"א)!

... !הרי המאכלת על צווארו! עד אימתי אתה ממתין

מיד אמר הקדוש ברוך הוא למיכאל: מה אתה עומד? אל תניחנו! התחיל מיכאל קורא אותו: "ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם", ב' פעמים שהיה ממחר לשוחטו והיה צווח בו כאדם הצועק "???" מתוך צרה "מה אתה עושה

!!!אברהם הופך פניו אצלו. אמר לו [מיכאל לאברהם]: מה אתה עושה?! אל תשלח ידך אל הנער

?אמר לו: ואחנקנו

ואמר: ואל תעש לו מאומה

אמר לו אברהם: חוץ מזו ומזו? הקב"ה אמר לי לקרב בני ואתה אומר לא תקרבנו?! מיד קפץ עליו [הקדוש ברוך הוא] ויאמר: בני, בי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר לא חשכת את בנך את יחידך

...

... And He said to him 'go away to the land of Moriah and bring him up there for a burnt offering' (Bereshit 22: 2) What is the land of Moriah? There is a whole bundle of Sages here, each saying their own answer. R' Yanai says 'what is Moriah? The place from which awe and fear (morah and yirah) go out to the world,' "You are feared, O God, from Your Sanctuary..." (Tehillim 68: 36) R' Chiya the elder says 'the land from which instruction (hora'ah) goes out to the world,' as it says "...for out of Zion shall the Torah come forth..." (Yeshayahu 2: 3) Another explanation: the land from which, in the future, the Holy One will teach that the wicked should descend to gehinnom, as it says "Like sheep, they are destined to the grave; death will devour them, and the upright will rule over them in the morning, and their form will outlast the grave..." From where? "...his dwelling place (zevul)." (Tehillim 49: 15) Another explanation of the land of Moriah. R' Yehoshua ben Levi said 'the land from which the righteous teach (morim) and make decrees upon the Holy One which He does,' as it says "...and David and the elders, covered with sackcloth, fell upon their faces. And David said to God, "Did I not say to count the people?...I beg that Your hand be against me and against my father's house, but not against Your people for a plague." (Divre HaYamim I 21: 16-17) Another explanation of the land of Moriah. R' Yehudah bar Padiiya said 'Moriah - he said to Gd, where is it? He replied - to the land which I will show (mareh) you.' Another explanation of Moriah. Avraham said to Gd, Master of the World! But am I fit to offer sacrifices? Am I a kohen? Let Shem the High Priest come and receive him from me. The Holy One replied to him - when you arrive at the place I will sanctify you and make you into a kohen. What is the meaning of Moriah? In exchange (temurah) for Shem. His replacement, as it says "He shall not exchange it or offer a substitute for it..." (Vayikra 27: 10) Another explanation. What is Moriah? R' Pinchas said 'the land in which the master (maruto) of the world dwells,' as it says "...and My eyes and My heart shall be there at all times." (Melachim I 9: 3) Another explanation. What is Moriah? R' Shimon bar Yochai said 'the land which was adorned opposite the altar above "...or cast down... (yaro yireh)" (Shemot 19: 13) Another explanation. The land in which the incense is offered - "I will go to the mountain of myrrh (mor)..." (Shir HaShirim 4: 6)

[מדרש תנחומא, וירא כ"ג: ח"י](#)

אמר לו [אברהם לקב"ה]: כשם שהיה לבני מה להשיבך ולומר לך - אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע עכשיו אתה אומר לי העלהו שם לעולה?! וכבשתי את יצרי ולא השבתיך, כך כשיהיו בניו של יצחק חוטאין ונכנסין לצרה תהא נזכר להן עקדתו של יצחק ותחשב לפניך כאלו אפרו צבור על גבי המזבח ותסלח להן ותפדם מצרתן.
אמר לו הקב"ה: אתה אמרת את שלך ואומר אני את שלי. עתידין בניו של יצחק לחטוא לפני ואני דן אותם. בראש השנה. אלא, אם מבקשין שאחפש להן זכות ואזכור להן עקידת יצחק יהיו תוקעין לפני בשופר של זה? אמר לו: ומה הוא השופר?
אמר לו: חזור לאחורידך. מיד "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו" ... אמר לו הקב"ה: יהיו תוקעין לפני בקרן איל ואושיעם ואפדם מעונותיהם ...".

[Midrash Tanchuma, Vayera 23: 8-10](#)

Thereupon, the Holy One, blessed be He, opened the sky and the cloud (surrounding Him) and said: "*By myself have I sworn,*" saith the Lord (ibid., v. 16). "You have sworn." Abraham replied, "and now I swear that I shall not descend from this altar until I say what I wish to say." "Speak," He answered. "Did You not tell me," said Abraham, "*Count all the stars, if thou be able to count them; so shall thy seed be* (Gen. 15: 5)?" "Yes," He replied. "But from whom shall my seed descend?" queried Abraham. "From Isaac," the Holy One answered. "It was in my heart, yesterday, to remind You that You told me that Isaac was my seed, when You said to me: *Take*

him for a burnt-offering. But I restrained myself and did not challenge You. Therefore, when Isaac's descendants sin and are being oppressed, recall the binding of Isaac, reckon it as if his ashes were piled upon the altar, and pardon them and release them from their anguish." The Holy One, blessed be He, answered: "You have spoken what was in your heart, now I will say what I wish to say. In the future Isaac's descendants will sin against Me, and I will judge them on Rosh Hashanah. If they want Me to discover something to their credit, and to recall for their advantage the binding of Isaac, let them blow upon this shofar." Abraham asked: "What shofar?" The Holy One, blessed be He, said: "Turn around. Then it was that *Abraham lifted up his eyes, and looked, and behold, behind a ram caught in the thicket by his horns* (Gen. 22: 13). This was one of the ten things that were created at twilight.¹⁷ *Ten things were created by God in the twilight of Sabbath eve. See Ginzberg, Legends of the Jews 2: 83 and 5: 169. A ram caught in the thicket by his horns* (ibid.). The Holy One, blessed be He, said to Abraham: "Let them blow upon the ram's horn to Me, and I will save them and redeem them from their sins." This is what David meant when he sang: *My shield and my horn of salvation, my high tower* (Ps. 18: 3). Then I shall remove the yoke of exile from them and comfort them in the midst of Zion, as it is said: *For the Lord hath comforted Zion* (Isa. 51: 3). Amen.